

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра екології та охорони навколишнього середовища

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ**

Освітня програма Екологія
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Спеціальність 101 Екологія
Галузь знань 10 Природничі науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 4 від 5 листопада 2019 р.

м. Кропивницький – 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до дисципліни
3. Мета і завдання дисципліни
4. Формат дисципліни
5. Результати навчання
6. Обсяг дисципліни
7. Ознаки дисципліни
8. Пререквізити
9. Технічне й програмне забезпечення /обладнання
10. Політика курсу
11. Навчально-методична карта дисципліни
12. Система оцінювання та вимоги
13. Рекомендована література

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ
Викладач	Лузан Петро Григорович, кандидат технічних наук, доцент Мезенцева Оксана Миколаївна, викладач
Контактний телефон	+380(66) 438 62 19 +380(50) 218 34 33
E-mail:	luzanpg@gmail.com mezenceva.oksana@gmail.com
Консультації	<i>Очні консультації з «Охорони праці в галузі» за попередньою домовленістю Понеділок та Середа з 14.00 до 15.00</i> <i>Онлайн консультації за попередньою домовленістю Viber (+380(66) 438 62 19) в робочі дні з 9.00 до 15.30</i> <i>Очні консультації з «Цивільного захисту» за попередньою домовленістю Середа та Четвер з 13.00 до 14.00</i> <i>Онлайн консультації за попередньою домовленістю Viber (+380(50) 218 34 33) в робочі дні з 15.00 до 17.00</i>

2. Анотація до дисципліни

Вивчення дисципліни «Охорона праці в галузі» полягає у формуванні у майбутніх фахівців умінь та компетенції для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу і міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки в галузі охорони навколишнього середовища.

Сучасне виробництво характеризується наявністю різноманітних шкідливих чинників – фізичних, хімічних, біологічних, психофізіологічних, соціальних і механічних, характер дії яких має добре знати магістр з екології щоб не допустити їх дії на працюючих, уникнути травмувань і запобігти професійним захворюванням.

За таких умов важливого значення набуває підготовка висококваліфікованих фахівців, які б могли не тільки чітко визначити призначення і завдання охорони праці в Україні, а і кваліфіковано вирішувати питання економічних наслідків незадовільного стану охорони праці, травматизму на виробництві, та професійних захворювань, розмір шкоди, заподіяної працівникам у наслідок тимчасової непрацездатності та каліцтва.

Природно-техногенна ситуація в Україні залишається напруженою, а в ряді її складових і в окремих регіонах країни – загрозливою. Моніторинг природної та техногенної безпеки впродовж останніх років підтверджує тенденцію до збільшення потенційних ризиків у галузі цивільного захисту. В таких умовах постійної уваги потребують проблеми, які пов'язані з забезпеченням безпеки населення, захистом економічного потенціалу територій, збереженням оточуючого середовища. Тому сьогодні, як ніколи, підвищується роль фахівців з вищою освітою, які мають певний світогляд та уявлення не тільки про забезпечення особистої безпеки, але й володіють знаннями та вміннями щодо організації безпечної життєдіяльності тієї ланки суспільного буття (виробництва), у який вони працюватимуть. Саме такі питання розглядаються при вивченні дисципліни «Цивільний захист» і тому в умовах сьогодення вона є достатньо актуальною.

3. Мета і завдання дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист» є формування у майбутніх фахівців умінь та компетенції для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці, прийняття продуктивних рішень у сфері

цивільного захисту з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у галузі екології.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах через ефективне управління охороною праці;
- формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку;
- засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування НС, побудови моделей їхнього розвитку;
- визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення НС;
- захисту персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах надзвичайних ситуацій (НС), локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

4. Формат дисципліни

Для денної форми навчання:

Викладання курсу передбачає для засвоєння дисципліни традиційні лекційні заняття із застосуванням електронних презентацій та самостійну роботу – дистанційний формат (online).

Формат очний (offline / Face to face)

Для заочної форми навчання:

Під час сесії формат очний (offline / Face to face), у міжсесійний період – дистанційний (online).

5. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути наступні компетентності:

у науково-дослідній діяльності:

- готовність застосовувати сучасні методи дослідження і аналізу ризиків, загроз і небезпек на робочих місцях та виробничих об'єктах;
- здатність поставити завдання та організувати наукові дослідження з визначення професійних, виробничих ризиків, загроз на робочих місцях.

у технологічній діяльності:

- обґрунтування і розробка безпечних технологій у галузі екології та охорони навколишнього середовища;
- участь у проведенні розслідування нещасних випадків, аварій та професійних захворювань;
- розробка та проведення заходів щодо усунення причин нещасних випадків, з ліквідації наслідків аварій на виробництві.

в організаційно-управлінській діяльності:

- впровадження організаційних і технічних заходів з метою поліпшення охорони праці;
- здатність та готовність до врахування положень законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці при виконанні виробничих та управлінських функцій;
- здатність до організації діяльності виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці;
- управління діями щодо запобігання виникненню нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві;
- впровадження ефективного розподілу функцій, обов'язків і повноважень з охорони праці у виробничому колективі.

у проектній діяльності:

- розробка і впровадження безпечних технологій, вибір оптимальних умов і режимів праці, проектування робочих місць на основі сучасних технологічних та наукових досягнень в галузі охорони праці.

у педагогічній діяльності:

- розробка методичного забезпечення і проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці.

у консультативній діяльності:

- надання допомоги та консультації працівників з практичних питань безпеки праці;
- готовність контролювати виконання вимог охорони праці в організації.

з цивільного захисту:

- вміння визначити коло своїх обов'язків за напрямом професійної діяльності з урахуванням завдань з ЦЗ;
- знання методів та інструментарію моніторингу НС, побудови моделей (сценаріїв) їх розвитку та оцінки їх соціально-економічних наслідків;
- здатність приймати рішення з питань ЦЗ в межах своїх повноважень.
- проведення ідентифікації, дослідження умов виникнення і розвитку НС та забезпечення скоординованих дій щодо їх попередження на об'єктах господарювання (ОГ) відповідно до своїх професійних обов'язків;
- обрання і застосування методик з прогнозування та оцінки обстановки в зоні НС, розрахунку параметрів уражальних чинників джерел НС, що контролюються і використовуються для прогнозування, визначення складу сил, засобів і ресурсів для подолання наслідків НС;
- розуміння, розробка і впровадження превентивних та оперативних (аварійних) заходів цивільного захисту;
- забезпечення якісного навчання працівників ОГ з питань ЦЗ, надання допомоги та консультацій працівникам організації (підрозділу) з практичних питань захисту у НС;
- оцінювання стану готовності підрозділу до роботи в умовах загрози і виникнення НС за встановленими критеріями та показниками.

Набути соціальних навичок (soft-skills):

- 1 – здатність застосовувати у практичній діяльності нормативні документи з охорони праці;
- 2 – здатність збирати, аналізувати, використовувати, упорядковувати, забезпечувати співвідношення та інтерпретувати інформацію стосовно розроблення та реалізації стратегії розвитку нових технологій в галузі з точки зору охорони праці;
- 3 – здатність виявляти джерела, фактори та види виробничих небезпек та запобігати їх наслідкам;
- 4 – здатність користуватись засобами контролю параметрів безпеки та умов праці, використовувати отримані знання при аналізі інженерних об'єктів, процесів та методів;
- 5 – здатність здійснювати контроль за станом охорони праці на робочих місцях;
- 6 – уміння надавати першу допомогу потерпілим на виробництві.
- 7 – здатність поєднувати теорію і практику для розв'язування інженерного завдання з охорони праці;
- 8 – здатність проектувати, готувати виробництво та експлуатувати вироби, застосовуючи автоматичні системи підтримування життєвого циклу з охорони праці;
- 9 – уміння донести до фахівців і не фахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід в галузі професійної діяльності з охорони праці;
- 10 – здатність розуміти проблеми охорони праці та правові питання і передбачати соціальні й екологічні наслідки реалізації технічних завдань.

6. Обсяг дисципліни

Вид заняття	Кількість годин
лекції	28
практичні	-
самостійна робота	62
Всього	90

7. Ознаки дисципліни

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Спеціальність	Кількість кредитів / годин	Кількість змістових модулів	Вид підсумкового контролю	Нормативна / вибіркова
2019	1	1	101 Екологія	3/90	2	Екзамен	Нормативна

8. Пререквізити

Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист» значно підвищиться, якщо студенти на освітньо-кваліфікаційному рівні «бакалавр» засвоїли головні положення нормативних навчальних дисциплін «Основи охорони праці», і «Безпека життєдіяльності», а також окремі питання охорони праці в дисциплінах професійного спрямування.

9. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

У період сесії бажано мати мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з адміністрацією та викладачами з приводу проведення занять та консультацій. У міжсесійний період комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікації з адміністрацією, викладачами та підготовки (друку) рефератів і самостійних робіт.

10. Політика дисципліни

Академічна доброчесність:

Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

Відвідування занять

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають лекції і практичні заняття курсу.

Пропущені заняття повинні бути відпрацьовані не пізніше, ніж за тиждень до залікової сесії.

Поведінка на заняттях

Недопустимість: запізнень на заняття, списування та плагіат, несвоєчасне виконання поставленого завдання.

При організації освітнього процесу в Центральукраїнському національному технічному університеті студенти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу; Положення про організацію вивчення навчальних дисциплін вільного вибору; Положення про рубіжний контроль успішності і сесійну атестацію студентів ЦНТУ; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

11. Навчально - методична карта дисципліни

Тиждень, дата, години	Тема, основні питання (розкривають зміст і є орієнтирами для підготовки до модульного і підсумкового контролю)	Форма діяльності (заняття) /формат	Матеріали	Література, інформаційні і ресурси	Завдання, години	Вага оцінки	Термін виконання
Змістовий модуль I. ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ							
Тиж.1 10.00-11.20 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 1. Міжнародні норми і законодавство України в галузі охорони праці Стан безпеки праці в світі. Соціальний діалог в Європейському Союзі й Україна. Основні принципи та впровадження соціальної відповідальності. Міжнародна Організація Праці (МОП). Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Соціальний діалог в Україні. Безпека праці в Україні. Основні законодавчі та нормативно-правові акти про охорону праці.	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	1, с.315-372, 11, 12, 13, 14	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати реферат на одну з тем за вибором студента: Міжнародний стандарт SA 8000 «Соціальна відповідальність». Міжнародний стандарт ISO 26000 «Настанова по соціальній відповідальності». Законодавство Євросоюзу з охорони праці. Основні Конвенції МОП в галузі охорони праці. Міжнародна агенція з атомної енергії (МАГАТЕ).	2 бали	Самостійна робота і реферат до 10.09.19 р.
Тиж.2 10.00-11.200 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 2. Система управління охороною праці в організації. Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці (СУОП). Настанова з систем управління охороною праці. МОП-СУОП 2001. ILO-OSH	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	1, с. 92-176, 4, с. 90-103, 13, 14, 16-21, 34	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати реферат на одну з тем на вибір студента: «Розробка системи управління охороною праці (СУОП)», «Функціональні обов'язки з охорони праці керівників, посадових осіб і	2 бали	Самостійна робота і реферат до 17.09

	2001. Система менеджменту охорони праці та промислової безпеки. Запровадження галузевої Системи управління охороною праці на підприємствах. Системи менеджменту гігієни і безпеки праці. OHSAS 18001: 2007. Плани локалізації і ліквідації аварійних ситуацій й аварій.				фахівців підприємства», «Стимулювання за досягнуті результати. Порядок заохочення працюючих за дотримання вимог охорони праці», «Підготовка документів для оцінки ступеня професійного ризику виробництва».		
Тиж.3 10.00-11.20 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 3.Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків. Класифікація нещасних випадків і взяття їх на облік. Розслідування та облік нещасних випадків. Огляд місця, де стався нещасний випадок. Опитування потерпілого, свідків та посадових осіб. Визначення причин нещасного випадку. Методи дослідження виробничого травматизму. Шляхи попередження травматизму. Засоби захисту, що застосовуються для попередження нещасних випадків на виробництві	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	1, с. 180-220; 10	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати презентацію на тему: «Засоби захисту, що застосовуються для попередження нещасних випадків на виробництві»	2 бали	Самостійна робота до 24.09
Тиж.4 10.00-11.20 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 4. Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності, актуальні проблеми в наукових дослідженнях Аналіз умов праці у галузі екології за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. Загальні вимоги безпеки в галузі екології до виробничого обладнання та технологічних процесів. Безпека праці під час експлуатації	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	1, с. 235-326, 4, 6, 36, 38	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати реферат на одну з тем за вибором студента: «Проведення медичних оглядів працівників певних категорій», «Нормування шкідливих речовин в повітрі робочої зони», «Вимоги безпеки до виробничих і допоміжних приміщень. Утримання території підприємств», «Важкість праці: Динамічні, статичні навантаження. Напруженість праці. Увага, напруженість аналізаторних	2 бали	Самостійна робота до 1.10

	електронно-обчислювальних машин. Організація безпечної роботи електроустановок. Особливості заходів електробезпеки на підприємствах. Особливості безпеки праці під час вантажно-розвантажувальних робіт. Вимоги безпеки праці під час експлуатації систем опалення, вентиляції і кондиціонування повітря. Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці. Загальні заходи та засоби нормалізації мікроклімату та теплозахисту.				функцій, емоційна та інтелектуальна напруженість, монотонність праці». 4 год.		
Тиж. 5 10.00-11.20 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 5. Основні заходи пожежної профілактики об'єктах Загальні вимоги пожежної безпеки. Категорії приміщень і будівель за вибухопожежною і пожежною небезпекою. Класифікація вибухо- і пожежонебезпечних зон. Класифікація будівель і споруд за ступенем вогнестійкості. Протипожежні перешкоди. Основні причини виникнення горючого середовища і загорання в електричному устаткуванні. Утримання евакуаційних шляхів і виходів. Експертиза проектної документації на пожежну безпеку. Державний пожежний нагляд. Протипожежне водопостачання. Системи протидимного захисту. Система пожежної сигналізації. Системи оповіщення про пожежу, засоби зв'язку.	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	1, с. 342-408, 6, 39	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати презентацію на тему: «Первинні засоби гасіння пожеж. Пожежна техніка. Оснащення об'єктів первинними засобами пожежогасіння». 4 год.	2 бали	Самостійна робота до 10.10
Тиж. 6 10.00-11.20 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 6. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці Органи державного нагляду за охороною праці. Основні принципи державного нагляду (контролю) у сфері господарської	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація навчальний посібник	1, с.418-442, 9, 11, 12, 13, 14, 23, 32	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготуватися до рольової гри «Методика контролю стану умов праці» по командам	1 бали	Самостійна робота до 17.10

	діяльності. Контроль стану умов праці. Методика контролю стану умов праці. Підготовка підприємства до комплексної перевірки стану охорони праці. Перелік питань для перевірки стану охорони праці на робочих місцях				4 год.		
Тиж.7 10.00-11.20 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 7. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві Завдання страхування від нещасного випадку. Принципи та види страхування. Суб'єкти та об'єкти страхування. Види страхування. Страховий ризик і страховий випадок. Фонд соціального страхування від нещасних випадків. Правління Фонду. Виконавча дирекція Фонду. Страхові експерти з охорони праці, їх функції і повноваження. Фінансування страхових виплат, соціальних послуг та профілактичних заходів. Джерела фінансування Фонду. Страхові тарифи. Страхові виплати. Обов'язки та права суб'єктів страхування від нещасних випадків. Обов'язки Фонду. Права та обов'язки застрахованої особи. Права та обов'язки роботодавця як страхувальника. Профілактика нещасних випадків. Кримінальна відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	1, с. 442-466, 37	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати презентацію на одну з тем: «Фонд соціального страхування від нещасних випадків», «Профілактика нещасних випадків». 4 год.	1 бали	Самостійна робота до 24.10
Тиж. 7 10.00-11.20 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Змістовий контроль № 1	Тест	Тест	http://moodle.kntu.kr.ua/course/view.php?id=1171	Виконати тестове завдання	10 балів	до 27. 10

Змістовий модуль 2. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Тижень, дата, години	Тема, основні питання (розкривають зміст і є орієнтирами для підготовки до модульного і підсумкового контролю)	Форма діяльності (заняття) /формат	Матеріали	Література, інформаційн і ресурси	Завдання, години	Вага оцінки	Термін виконання
Змістовий модуль I.							
Тиж. 8 10.00 – 11.20 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	<p>Тема 8. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку надзвичайних ситуацій</p> <p>Цивільний захист, його завдання та функції.</p> <p>Єдина державна система цивільного захисту, її рівні та режими функціонування.</p> <p>Надзвичайні ситуації (НС) та їх класифікація.</p> <p>Причини виникнення та складові системи моніторингу НС.</p> <p>Галузевий моніторинг за станом безпеки у відповідній сфері відповідальності центральних органів виконавчої влади.</p> <p>Територіальний моніторинг за об'єктами, ресурсами, процесами і системами захисту та ліквідації НС, стану впровадження превентивних заходів щодо зменшення їх масштабів.</p> <p>Урядова інформаційно-аналітична система з НС.</p>	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	1,2,4,10,11,12	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати реферат на тему: «Особливості організації цивільного захисту (цивільної оборони) в країнах світу» «Міжнародні організації у сфері цивільного захисту та їх співпраця при подоланні наслідків надзвичайних ситуацій» 4 год.	2 бали	Самостійна робота і реферат до 10.09
Тиж. 9 10.00 – 11.20 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	<p>Тема 9. Планування заходів з питань цивільного захисту</p> <p>Загальні принципи превентивного та оперативного (аварійного) планування заходів щодо зниження ризиків і зменшення масштабів НС.</p>	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	28,29	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати реферат на тему «Методика планування заходів із фізичного, функціонального та комбінованого захисту персоналу, а також ліквідації наслідків НС».	2 бали	Самостійна робота і реферат до 17.09

	<p>Вимоги до складу, змісту та форми плануючої документації. Методика розроблення планів з попередження НС.</p> <p>Комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів щодо запобігання та мінімізації наслідків НС природного характеру.</p> <p>Особливості планування дій персоналу щодо локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій на потенційно небезпечних об'єктах (ПНО) та пом'якшення їх наслідків. Вимоги до складання та змісту аналітичної й оперативної частини плану локалізації і ліквідації аварійних ситуацій.</p> <p>Плануючі документи з теоретичного і практичного навчання персоналу суб'єктів господарювання до дій у НС, організація і проведення спеціальних об'єктових навчань, тренувань з відпрацювання заходів за планами реагування на НС, локалізації та ліквідації аварій.</p>				4 год.		
Тиж. 10 10.00 – 11.20 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	<p>Тема 10. Захист населення і територій в умовах надзвичайних ситуацій</p> <p>Види захисту населення. Оповіщення та інформування. Укриття населення в захисних спорудах. Класифікація захисних споруд. Евакуаційні заходи. Інженерний захист територій та суб'єктів господарювання. Психологічний захист. Медичний захист та забезпечення епідемічного благополуччя в районах НС.</p>	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	1, 2, 3, 4, 6, 8-10, 17	Підготувати презентацію «Основні способи захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій», «Служба медицини катастроф» 6 год.	3 бали	Презентація до 19.09 Самостійна робота до 19.09

	Радіаційний та хімічний захист. Біологічний захист населення, тварин і рослин. Засоби Індивідуального захисту, їх класифікація.						
Тиж. 11 10.00 – 11.20 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 11. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіаційного, хімічного і біологічного зараження Характеристика зон радіаційного, хімічного та біологічного зараження. Визначення параметрів зон забруднення радіоактивними та небезпечними хімічними речовинами. Превентивні заходи щодо зниження масштабів радіаційного та хімічного впливу на об'єкт та адміністративно- територіальну одиницю. Визначення комплексу заходів захисту персоналу і матеріальних цінностей та територій у разі виникнення аварії на радіаційно- хімічно небезпечному об'єкті. Протирадіаційний захист (термінові, невідкладні, довгострокові контрзаходи) в умовах радіаційної аварії, критерії для прийняття рішення щодо їх запровадження. Типові режими радіаційного захисту і функціонування суб'єктів господарювання в умовах радіаційного забруднення місцевості.	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	3, 13-16	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати презентацію: «Превентивні заходи захисту від надзвичайних ситуацій техногенного характеру» Підготувати реферат на тему: «Характеристика зброї масового ураження» 6 год.	2 бали	Самостійна робота та реферат до 24.09
Тиж. 12 10.00 – 11.20 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 12. Оцінка інженерної обстановки та соціально- економічних наслідків НС Характеристика зон небезпечних геологічних процесів і явищ. Визначення показників, що	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	3,7,13,15	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати реферат на тему: «Інженерний захист територій», «Методи прогнозування наслідків надзвичайних ситуацій»	2 бали	Самостійна робота та реферат до 1.10

	<p>характеризують ушкодження будівель, споруд та обсяги завалів у зонах НС, спричинених природними чинниками фізичного походження.</p> <p>Порядок розрахунку збитків за типами НС. Розрахунок загального обсягу збитків.</p> <p>Методика оцінки збитків від наслідків НС.</p> <p>Розрахунок збитків від: втрати життя та здоров'я населення; руйнування та пошкодження основних фондів виробничого призначення.</p>				4 год.		
<p>Тиж. 13 10.00 – 11.20 (за розкладом) 1 год. 20 хв.</p>	<p>Тема 13. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту</p> <p>Забезпечення техногенної безпеки на підприємствах, в установах та організаціях, як складової частини цивільного захисту.</p> <p>Шляхи і способи підвищення стійкості роботи суб'єктів господарювання.</p> <p>Забезпечення надійного захисту та життєзабезпечення виробничого персоналу.</p> <p>Захист та раціональне розміщення основних виробничих фондів.</p> <p>Захист технологічного обладнання, удосконалення господарсько-виробничих зв'язків.</p> <p>Підвищення стійкості виробничих будівель і споруд, комунально-енергетичних і технологічних мереж.</p> <p>Підвищення протипожежної стійкості.</p> <p>Підготовка до відновлення виробництва.</p>	<p>Лекція / <i>Face to face</i></p>	<p>Презентація</p>	<p>4,6-8,11-15</p>	<p>Самостійно опрацювати теоретичний матеріал</p> <p>Підготувати реферат на тему: «Дослідження стійкості роботи суб'єкта господарювання в умовах надзвичайної ситуації»</p> <p>4 год.</p>	<p>2 бали</p>	<p>Реферат до 3.10</p> <p>Самостійна робота до 3.10</p>

	Резервування матеріальних та фінансових ресурсів. Організація і проведення досліджень з оцінки стійкості суб'єкта господарювання в НС.						
Тиж.14 10.00 – 11.20 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 14. Спеціальна функція у сфері цивільного захисту Забезпечення діяльності суб'єктів господарювання, у власності якого перебуває об'єкт підвищеної небезпеки. Критерії ідентифікації суб'єктів господарювання, що підлягають декларуванню безпеки. Визначення об'єктів підвищеної небезпеки (ОПН) 1 або 2 класу за масою небезпечних речовин та за відстанню. Порядок декларування безпеки ОПН. Методики визначення ризиків та їх прийнятних рівнів для декларування безпеки ОПН. Ліцензування діяльності об'єкту підвищеної небезпеки. Страховання відповідальності за завдану шкоду внаслідок експлуатації небезпечного об'єкта. Організація роботи щодо проведення нагляду та здійснення контролю за обстановкою на ПНО, включаючи прилеглу до них територію.	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	22	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати реферат на тему: «Порядок створення і використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій» 3 год.	2 бали	Самостійна робота до 10.10
Тиж. 14 10.00-11.20 (за розкладом) 1 год. 20 хв.		Тест	Тест	http://moodle.kntu.kr.ua/course/view.php?id=1171	Виконати тестове завдання	10 балів	до 27. 10

12. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: екзамен.

Контроль знань і умінь студентів (поточний і підсумковий) з дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист» здійснюється згідно з кредитною трансферно-накопичувальною системою організації навчального процесу. Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Він складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 50 балів, і рейтингу з атестації (екзамен) – 50 балів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в навчально-методичній карті. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і студентів на першому занятті:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, A) заслуговує студент, який:

- всебічно, систематично і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, B) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;

- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу; оцінку «добре» (74-81 бал, C) заслуговує студент, який:

- в загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання, але при рішенні допускає значну кількість помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінку «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

Підсумкова (загальна оцінка) курсу навчальної дисципліни. Є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєності теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання практичних індивідуальних завдань. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістові модулі. Остаточна оцінка рівня знань складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 50 балів, і рейтингу з атестації (залік) – 50 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти при вивченні дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист»

Поточне тестування та самостійна робота																	
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2								Екзамен	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	ЗК1	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	ЗК2	50	100
2	2	2	2	2	2	3	10	2	2	2	2	2	2	3	10		

Примітка: T1, T2, ..., T14 – тема програми, ЗК1, ЗК2- підсумковий змістовий контроль

13. Рекомендована література

Рекомендована література з охорони праці в галузі

Базова

1. Зеркалов Д.В. Охорона праці в галузі: Загальні вимоги. Навчальний посібник. - К.: «Основа». 2011.- 551 с.
2. Охорона праці в галузі [Текст]: навчальний посібник / П.С. Атаманчук, В.В. Мендерецький, О.П.Панчук, Р.М. Білий. – К.: «Центр учбової літератури», 2017. - 322.
3. Ткачук К.П., Халімовський М.О., Зацарний В.В. та ін. Основи охорони праці: Підручник. - 2-ге вид., допов. і перероб. - К.: Основа, 2006. - 444 с.
4. Протоєрейський О.С. Охорона праці в галузі: Навч. посіб. / Протоєрейський О.С., Запорожець О. І.– К.: Книжкове вид-во НАУ, 2005.– 268 с.
5. Основи охорони праці: Підручник / За ред. проф. В.В.Березуцького. - Х.: Факт, 2005. - 480 с.
6. Охорона праці в будівництві: Навч. посіб. посібник / за редакцією Коржика Б.М. та Іванова В.М. - Харків: Форт, 2010. - 388 с.

Допоміжна

7. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. №2695-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>, (дата звернення: 10.05.2019).
8. Кодекс законів про працю України. Затверджується Законом № 322-VIII від 10.12.71 ВВР, 1971, додаток до № 50. Документ 322-08, поточна редакція від 25.09.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>, (дата звернення: 10.05.2019).
9. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. №2802-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>, (дата звернення: 10.05.2019).
10. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 р. № 337.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF>, (дата звернення: 10.05.2019).
11. Соціальна відповідальність: Міжнародний стандарт SA8000:2001 Документ n0015697-07, від 01.10.2007.p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0015697-07>, (дата звернення: 10.05.2019).
12. Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 – «Настанова по соціальній відповідальності». ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility.
13. Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007 Occupational health and safety management systems – Requirements. Системи менеджменту охорони праці.
14. Міжнародний стандарт OHSAS 18002, Guidelines for the implementation of OHSAS 18001. Настанова по впровадженню OHSAS 18001.
15. НПАОП 0.00-4.03-04 «Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці». Наказ Державного комітету з нагляду за охороною праці від 08.06.2004 р. № 151. URL: https://dnaop.com/html/1291/doc-%D0%9D%D0%9F%D0%90%D0%9E%D0%9F_0.00-4.03-04, (дата звернення: 10.05.2019).
16. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55. URL: https://dnaop.com/html/32360/doc-%D0%9D%D0%9F%D0%90%D0%9E%D0%9F_0.00-4.09-07,(дата звернення: 10.05.2019).
17. НПАОП 0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.

18. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.
19. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.
20. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.
21. НПАОП 0.00-4.33-99 «Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій. Наказ Держнаглядохоронпраці від 17.06.1999 р. № 112.
22. НПАОП 0.00-6.03-93 «Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві». Наказ Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 р. № 132.
23. НПАОП 0.00-6.13-05 «Порядок організації державного нагляду за охороною праці та гірничого нагляду в системі Держнаглядохоронпраці України». Наказ Держнаглядохоронпраці від 30.03.2004 р. № 92.
24. Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 16.01.2008 р.
25. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55.
26. НПАОП 0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.
27. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.
28. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.
29. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.
30. НПАОП 0.00-4.33-99 «Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій. Наказ Держнаглядохоронпраці від 17.06.1999 р. № 112.
31. НПАОП 0.00-6.03-93 «Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві». Наказ Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 р. № 132.
32. НПАОП 0.00-6.13-05 «Порядок організації державного нагляду за охороною праці та гірничого нагляду в системі Держнаглядохоронпраці України». Наказ Держнаглядохоронпраці від 30.03.2004 р. № 92.
33. Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 16.01.2008 р.
34. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 07.02.2008 р.

Інформаційні ресурси

35. <http://dsp.gov.ua/#> - Державна служба України з питань праці.
36. <https://dbn.co.ua/> - Державні будівельні норми України.
37. <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index> – Фонд соціального страхування України.
38. <https://medprosvita.com.ua/moz-derzhavni-sanitarni-pravila-normi-pidbirka/> - МОЗ: Державні санітарні правила та норми. Підбірка документів.
39. <https://otipb.at.ua/> - Охорона праці та пожежна безпека в Україні.

Рекомендована література з цивільного захисту.

Базова

- 1 Бикова О.В., Болієв О.В., Деревинський Д.М., Єлісеєв В.Н., Миронець С.М., Осипенко С.І., Півень Ю.О. та ін. Основи цивільного захисту: Навч. посіб. К.: 2008. – 223 с.
- 2 Васійчук В.О., Гончарук В.Є., Качан С.І., Мохняк С.М. Основи цивільного захисту: Навч. посіб. / Львів, 2010. – 384 с.
- 3 Гончарук В.Є., Качан С.І., Орел С.М., Пуцило В.І. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях: Навчальний посібник. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2004 – 136с.
- 4 Зеркалов Д.В. та ін. Цивільний захист. Навчальний посібник /Зеркалов Д.В., Міхеєв Ю. В., Праховник Н.А., Землянська О. В. За редакцією Д. В. Зеркалов – К.: «Основа». 2014. – 234 с.
- 5 Євдін О.М., Могильниченко В.В. та ін. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т.1. «Техногенна та природна небезпека». Т.3. «Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони) та містобудування»: Посіб.– К.: КІМ, 2007, 2008. – 636 с., – 152 с.
- 6 Левчук К. О. Цивільний захист: навчальний посібник / К.О. Левчук, Р.Я. Романюк, А.О. Толлок – Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2016 р. – 325 с.
- 7 Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2008.– 158 с.
- 8 Миценко І.М. Цивільна оборона: навч. посіб. / І.М. Миценко, О.М. Мезенцева – Чернівці: Книги – ХХІ, 2004. – 404 с.
- 9 Осипенко С.І., Іванов А.В. «Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту». Навч. посіб. – К., 2008. -286с.
- 10 Русаловський А.В., Вендичанський В.Н. Цивільний захист: Навч. посібн. / За наук. ред. Запорожця О.І., – К.: АМУ, 2008. – 250с.
- 11 Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник / М.І. Стеблюк. — 3-тє вид., стер. — К.: Знання, 2013. — 487 с.
- 12 Сусло С.Т., Заплатинський В.М., Харамда Г.М. Цивільний захист: Навч. посіб. / За ред. проф. М.О. Біляковича. – К.: Арістей, 2007.– 386 с.
- 13 Шоботов В.М. Цивільна оборона: навч. посіб. – К.: «Центр навчальної літератури», 2004. – 439 с.

Допоміжна

- 14 Бегун В.В., Бегун С.В., Широков С.В. Казачков І.В., Литвинов В.В., Письменний Е.Н. Культура безпеки на ядерних об'єктах України: Учебн. пособие. – К.: НТУУ КПИ, 2009. – 363с.
- 15 Защита объектов народного хозяйства от оружия массового поражения: Справочник /Г.П. Демиденко, Е.П.Кузьменко, П.П.Орлов и др. /Под ред. Г.П.Демиденко – 2-е изд. перераб. и доп. – К.: Вища шк., 1989. – 287с.
- 16 Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). - Київ: Відділ поліграфії Українського центру держсанепіднагляду МОЗ України, 1998. – 125 с.

Основні законодавчі та нормативно-правові акти.

- 17 Кодекс Цивільного захисту України від 2.10.2012 р. № 5403-VI.
- 18 Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27.
- 19 Закон України «Про правовий режим воєнного стану» – К. Урядовий кур'єр, 14.06.2000. – № 107.
- 20 Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» – К. Урядовий кур'єр, 14.06.2000. – № 107.
- 21 Закон України «Про захист людини від інфекційних хвороб» – К. 06.04.2000. №1645-III.
- 22 Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» – К.18.01.2001.-№2245-III.

- 23 Закон України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» – К.: Відомості Верховної Ради України, 1991. – № 16. – Ст. 198; 1992., № 13. – Ст. 177.
- 24 Про затвердження Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та зв'язку у сфері цивільного захисту. Постанова КМУ №733 від 27.09.2017 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2017-%D0%BF#n9>
- 25 Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій. Постанова КМУ № 3841 від 30.10.2013 р. <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/841-2013-%D0%BF>
- 26 Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях. Постанова КМУ № 444 від 26 червня 2013 р. <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/444-2013-п>
- 27 Про затвердження Порядку створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Постанова КМУ № 775 від 30 вересня 2015 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/775-2015-п>
- 28 Про затвердження Порядку розроблення планів діяльності єдиної державної системи цивільного захисту. Постанова КМУ № 626 від 9.08.2017 р. <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/250214300>
- 29 Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня. Постанова КМУ № 223 від 14.03.2018 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223-2018-п>
- 30 Положення про єдину державну систему цивільного захисту. Постанова КМУ № 11 від 9.01.2014 р. // Офіційний вісник України, 2014 р., № 8, ст. 245.

Інформаційні ресурси

- 31 <http://www.mns.gov.ua/> сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій.
- 32 <http://www.rainbow.gov.ua/> Рада національної безпеки і оборони України.
- 33 <http://www.uamission.org/> Постійне представництво України при ООН.
- 34 <http://www.100top.ru/news/> (російською мовою) Новини про поточні події у світі, в т.ч. про надзвичайні ситуації.
- 35 <http://www.scgis.ru/russian/> Сайт, присвячений землетрусам та сейсмічному районуванню території.
- 36 <http://chronicl.chat.ru/> Сайт, присвячений надзвичайним ситуаціям природного характеру.
- 37 <http://www.nau.ua> Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
- 38 <http://www.obzh.ru/pre> Попередження і ліквідація надзвичайних ситуацій: електронний навч. посіб.
- 39 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show> Програма створення Урядової інформаційно-аналітичної системи з питань надзвичайних ситуацій.
- 40 <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show> Методика оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру /Постанова КМУ № 175 від 15.02.2002 р.
- 41 <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=6857> Методичні вказівки планування заходів щодо попередження занесення і поширення в Україні небезпечних інфекційних хвороб.